

מתן שירותי בנקאות הקשורים למסחר בנכסים וירטואליים עמדת היועץ המשפטי ובנק ישראל

לקוחות יקרים,

נבקש לעדכנכם בעמדת היועץ המשפטי לממשלה אשר הוגשה באחרונה לבית המשפט בת"א 51757-08-18 רועי ערב נ' בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, במסגרתו נדונה השאלה האם סירובו של בנק מרכנתיל דיסקונט לאשר העברה כספית מחשבון חברת BIT2C העוסקת במסחר בביטקוין לחשבונם של המבקשים המתנהל בבנק כספים שמקורם במסחר בביטקוין, הוא סביר.

העמדה נסובה סביב שאלת פרשנותו של סעיף 2 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א-1981 האוסר על בנק לסרב לפתוח חשבון אם הסירוב בלתי סביר. כיום עמדת מרבית הבנקים היא שעצם העובדה שהנכסים עצמם הם נכסים וירטואליים או שמקורם במסחר בנכסים וירטואליים, מספיקה על מנת לבסס "סירוב סביר" לפתיחת חשבון בנק או למתן שירות.

השאלה העומדת במרכז נייר העמדה היא האם סירובו הגורף של בנק להעניק ללקוח שירותים הקשורים למסחר בנכסים וירטואליים בכלל ולמטבעות וירטואליים בפרט הוא סירוב סביר, בעיקר בתקופה בה טרם הסתיימה ההסדרה הרגולטורית וטרם ניתנו רישיונות של "נותן שירותים פיננסיים" לגוף כלשהו העוסק במטבעות וירטואליים. נייר העמדה גובש על בסיס מסקנות והמלצות צוות בין משרדי, אשר הורכב מנציגי משרד המשפטים, נציגי בנק ישראל - הפיקוח על הבנקים, נציגי הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, נציגי רשות המסים ונציגי רשות שוק ההון ביטוח וחסכון והוא מתמקד בלקוחות קמעונאיים ולא בלקוחות אשר עוסקים בנכסים וירטואליים "כדרך עיסוק". נייר העמדה מציג עמדות שונות של הפיקוח על הבנקים מחד ושל שאר משתתפי הצוות מאידך, תוך שהוא מפרט ומנמק כל עמדה. לכל העוסקים ברור שההגבלה על האפשרות לעשות שימוש בשירותים הבנקאים מהווה חסם שוק ממשי.

המחלוקת בין הפיקוח על הבנקים לבין שאר השותפים בצוות בעניין זה משקפת את האתגרים האסדרתיים שמציף השימוש ההולך וגובר בנכסים וירטואליים ובמטבעות וירטואליים בפרט בארץ ובעולם. הרגולטורים השונים נדרשים לאזן בין דרישות השוק החופשי, חופש העיסוק, ההתקדמות הטכנולוגית ועידוד התחרות ובין ההגנה מפני סיכונים מוגברים הכרוכים בשימוש בנכסים וירטואליים. סיכונים אלו הם, בין השאר, סיכוני הלבנת הון, מימון טרור והעלמת מס. כפי שנכתב בנייר העמדה, מעמד הבנקים בעניין זה מורכב: מחד, לבנקים תפקיד מעין ציבורי של שומרי סף במלחמה בסיכונים הנזכרים. מאידך, ללא האפשרות של הלקוחות לעשות שימוש בנכסים האמורים באמצעות המערכת הבנקאית, ייפגע חופש העיסוק וההכרה בנכסים וירטואליים כנכסים לגיטימיים תהפוך לחסרת משמעות אופרטיבית.

עיון במסמך יכול לסייע להבין את השיקולים השונים העומדים בבסיס תפיסתם של היועמ"ש ושל בנק ישראל ביחס לסיכונים הקיימים בשימוש בנכסים מסוג זה, ולהביאם בחשבון בבואכם לשקול שימוש בנכסים מסוג זה.

עמדת היועמ"ש, נציגי הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, נציגי רשות המסים ונציגי רשות שוק

ההון ביטוח וחיסכון

העמדה סוקרת את השיקולים השונים ביחס למשטר הפיקוח שיש להחיל בנוגע לנכסים וירטואליים, וביניהם: חובת מתן שירות בנקאי הקבועה בסעיף 2 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א-1981 (להלן: "**חוק הבנקאות**"), חופש העיסוק של גופים הפועלים בתחום; היבטים צרכניים של לקוחות המעוניינים להשקיע את כספם בנכסים וירטואליים ולממש את רווחיהם מההשקעות הלגיטימיות שביצעו; חובות מתחום איסור הלבנת הון; שיקולי מס והיעדר רגולציה בעולם בנוגע לנכסים אלו.

העמדה לוקחת בחשבון כי מדינת ישראל לא אסרה על השקעה בנכסים אלו, וכי יש לתת לכך ביטוי מעשי ולחייב את הבנקים, בנסיבות מסוימות, לתת שירות.

בניסיון לאזן בין האינטרסים השונים, העמדה מפרטת רשימה של נסיבות מפחיתות סיכון, **שדי בהתקיימותה של אחת מהן כדי לחייב את המערכת הבנקאית לעשות בדיקה עניינית של הנסיבות כדי לבסס האם יש סיבות סבירות שלא לפתוח חשבון**. קרי, בהתקיימות אחת הנסיבות מפחיתות הסיכון, לא יהיה רשאי הבנק לדחות בדיקה כאמור על הסף. במקרים שאינם נכללים בגדרי רשימה זו רשאי יהיה הבנק לסרב באופן גורף למתן שירות בחשבון והדבר ייראה כסירוב סביר, בהתאם להוראות סעיף 2 לחוק הבנקאות.

תנאי מוקדם הוא כי מדובר על לקוח קמעונאי שהוא לקוחו של גוף בעל רישיון (שניתן במדינה בעלת רמת סיכון נמוכה מבחינת הלבנת הון ומימון טרור) או לקוחו של גוף ישראלי הפועל לקידום קבלת רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (אף אם טרם קיבל אותו).

רשימת הנסיבות מפחיתות הסיכון כוללת את הנסיבות הבאות:

1. פעילות בסכום נמוך;
2. נכסים וירטואליים שהתקבלו באופן ישיר מפעילות כרייה המקיימים את התנאים המצטברים הבאים:
  - א. ניתן לבנק אישור על ידי גורם חיצוני בעל המומחיות הנדרשת ואמינות להנחת דעתו של הבנק, שאכן מדובר בנכסים וירטואליים שהושגו מכרייה.
  - ב. ניתן לזהות את מקור הכספים למימון פעילות הכרייה, בהיקף מתאים לסכומים שהתקבלו;
3. נכסים וירטואליים שנרכשו ונמכרו אל או מאותה כתובת ארנק אלקטרוני (Wallet address) עבור אותו לקוח;
4. אישור מרשויות המס על תשלום מס בגין רווחים או הכנסות מפעילות בנכסים וירטואליים.

יצוין כי על פי עמדה זו, כאשר יהיו גופים בעלי רישיון מאת רשות שוק ההון (ולא היתר המשך עיסוק), ותתקיים הסדרה בתחום הלבנת ההון, הבנקים, ככלל, לא יהיו זכאים לסרב באופן גורף למתן השירותים האמורים, ויהיה עליהם לבחון כל מקרה לגופו בהתאם למדיניות ניהול סיכונים פרטנית.

עמדת הפיקוח על הבנקים

עמדת הפיקוח על הבנקים מחמירה יותר מעמדת היועמ"ש. הפיקוח על הבנקים סבור כי הסיכונים הגלומים במתן השירותים האמורים מהווים סיבה סבירה לסירוב גורף למתן שירות, כל עוד לא ניתנו רישיונות לנותני שירות בנכסים וירטואליים על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון; טרם הוחל צו איסור הלבנת הון על פעילותם וטרם הוחל בפיקוח אפקטיבי עליהם והאסדרה בתחום זה בעולם נמצאת בשלבים התחלתיים בלבד.

הפיקוח על הבנקים סבור, בניגוד לעמדת היועמ"ש, כי גם במצב שבו הנסיבות מפחיתות הסיכון אשר פורטו לעיל מתקיימות, הבנק רשאי לסרב באופן גורף לתת שירות למי שפעילותו כרוכה בנכסים וירטואליים והדבר נתון לשיקול דעתו המלא.

עם זאת, הפיקוח על הבנקים קובע כי אין הדבר פוטר תאגיד בנקאי שנמנה על חמשת הבנקים הגדולים מלקבוע מדיניות לגבי פעילות של רכישת נכסים וירטואליים או קבלת כספים תמורת מכירתם, המבוצעת בחשבונות של לקוחות קמעונאיים, הלקוחת בחשבון, בין השאר, את הדרישות המצטברות הבאות:

1. פעילות בנכסים וירטואליים של לקוחות קמעונאיים, שמוכרים או קונים נכסים וירטואליים, בכלל זה גם כאלה שהושגו בכרייה, תבוצע מול גוף מפוקח;
2. מתן השירות יהיה בקשר לנכסים וירטואליים שנקנו ומומשו מאותו ארנק אלקטרוני או שמקורם בפעילות כרייה, ובלבד שבשני מקרים אלה לא היו בו תנועות נוספות ולבנק הוצג אישור מגורם חיצוני המוסכם על הבנק כי תנאי זה מתקיים;
3. על הלקוח להצביע על מקור הכסף לרכישת הנכסים הווירטואליים או למימון פעילות הכרייה;
4. לבקשת רשות המיסים - על הלקוח להמציא אישור מרשויות המס על תשלום מס בגין רווחים או הכנסות מפעילות בנכסים וירטואליים.

למסמך העמדה המלא [לחצו כאן](#).

המידע האמור לעיל הינו מידע כללי ותמציתי בלבד, הוא אינו מהווה חוות דעת או ייעוץ משפטי ויש לקבל עצה מקצועית נפרדת בטרם נקיטת פעולה משפטית או אחרת בקשר עם הנושאים אותם סקרנו

צוות מחלקת המימון והבנקאות ישמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה:

עו"ד יונה גושן - גוטשטיין
ראש מחלקת מימון ובנקאות
yona@agmon-law.co.il
03-6078607

עו"ד איתמר שמעונוביץ
מחלקת מימון ובנקאות
itamارش@agmon-law.co.il
03-6078607

עו"ד גילי ברטורא
מחלקת מימון ובנקאות
gilib@agmon-law.co.il
03-6078607

